

בחברה העברית לחקירת א"י ועתיקותיה

ביום ג', כ"ט טבת ש"ז (25 לינואר) התקיימה בבית הבריאות ע"ש ל. ונ. שטראוס האסיפה הכללית הרגילה. היו"ר, פרופ' ל. א. מאיר, פתח וברך את מר ב"צ דינבורג ליובל הששים שלו. הוא הזכיר את החברים שנפטרו במשך השנה: בראש וראשונה את גזבר הכבוד ר' אשר זליג ויצמן ז"ל, שהחברה חייבת לו חוב גדול על הצלחת פעולותיה בשנים האחרונות וכן פרופ' ה. שטרוק ז"ל, חבר המועצה ויו"ר סניף החברה בחיפה, ד"ר א. רופין ז"ל, מר ד. פרידנברג ז"ל ומר"ג מיוחס ז"ל.

מר ב"צ דינבורג הרצה על האגדה הארצישראלית כמקור לתולדות ישראל. אחר ההרצאה מסר ד"ר ב. מייזלר דו"ח על פעולות החברה בשנתיים האחרונות, והתעכב במיוחד על יובל שלושים השנה, שחל בשנה הקודמת, ועל הכינוס לידיעת הארץ, שנערך לכבוד המאורע הזה בימי חול המועד סוכות תש"ד, והודה לכל אלה שטרחו בארגון כינוס זה וביחוד למארגנו ד"ר ב. קירשנר. חפירות בית-שערים לא יכלו להימשך, הן מחמת המצב הפוליטי והן מפני התייקרות מחירי העבודה והחמרים. אולם סידור מחזורי הרצאות ופעולותיה הספרותיות של החברה נמשכו ללא הפסק. בשנה שעברה הקדש מחזור ההרצאות לנושא: ערי הארץ, והשנה – לנושא: סוריה והלבנון (ר' להלן). הרצאות סודרו גם בסניפי תל-אביב, חדרה, חיפה ובנימינה. חוברות "ידיעות" הוסיפו לצאת לאור כסדרן. הולך ומסתיים בדפוס הכרך הראשון של הדו"ח הסופי על חפירות בית-שערים ונעשים מאמצים לחידוש הספריה לידיעת הארץ. נתפרסמה ב"לשונונו" וב"ידיעות" רשימה ראשונה של מונחי ארכיאולוגיה ומכינים לדפוס רשימה שניה (מונחי הקדרות). לבסוף הזכיר גם את השתתפותה של החברה בוועדת השמות של הקרן-הקיימת לישראל ואת פעולתה למימוש תכנית אחידה להוראת ידיעת הארץ בבתי-הספר התיכוניים כסיכום של שני כינוסים למורי המקצוע בבתי"ס התיכוניים, אשר נתכנסו מטעם איגוד המורים של בתי"ס התיכוניים ביזמתה של החברה.

אחריו מסר ש. ייבין דו"ח כספי על פעולות החברה (ר' להלן) ודו"ח כספי על הכינוס (ר' חוברת ד', שנה י', ע' 143).

בוויכוחים שלאחר הדו"ח השתתפו ה"ה י. פרס, ד"ר ז. וילנאי, מ. גורדון, ר. שר, מ. איש-שלוש וד"ר מ. שטקליס. על הביקורת השיבו בשם הוועד ה"ה בן-צבי, מייזלר וייבין. לאחר זאת אישרה האסיפה פה אחד את הדו"ח ובחרה בה"ה פרופ' ל. א. מאיר לנשיא הכבוד של החברה, ש. ייבין – יו"ר הוועד המנהל, י. בן-צבי, פרופ' מ. שובה, ד"ר ב. מייזלר, ד"ר ב. קירשנר והמנהנדס ז. ליפשיץ לוועד המנהל, והה"מ אבי-יונה, פרופ' ש. אסף פרופ' נ. גליק, י. גרינבוים, ב"צ דינבורג, ד"ר ז. וילנאי, פרופ' נ. ה. טורטשינר, מ. גרקיס, פרופ' נ. סלושץ, פרופ' ל. פיקרד, י. פרס, פרופ' מ. ד. קאסוטו, פרופ' י. קלוזנר, ש. י. שווייג (ירושלים), ישראל רוקח (תל-אביב), נ. וילבוש (חיפה), עזרא דנין (חדרה), ד"ר ג. סדובסקי, א. זלצר (בנימינה) למועצה. יש לציין את ההחלטה החדשה לשתף במועצה את באי-כוח הסניפים.

ביום י"ב אדר ש"ז (7 במארס) התקיימה במשרדי הוועד הלאומי בירושלים ישיבת המועצה שבה השתתפו ה"ה מ. אבי-יונה, פרופ' ש. אסף, י. בן-צבי, עזרא דנין (חדרה), ש. ייבין, י. ימיני (טבריה), ד"ר ב. מייזלר, ד"ר נ. סדובסקי (תל-אביב), פרופ' ל. פיקרד, י. פרס, פרופ' מ. ד. קאסוטו, ד"ר ב. קירשנר, פרופ' מ. שובה, י. שווייג. נדונו הצעות שונות

להרחבת פעולתה של החברה, לשיתוף פעולה עם חברות מדעיות אחרות ולייסוד סניפים חדשים. כן הביאו ביכ הסניפים הצעות שונות לשכלול פעולת החברה בסניפים ולהרחבתה. בוויכוחים השתתפו כל הנוכחים.

הועד המנהל מינה את ד"ר ב. קירשנר ואדמיניסטרטור של החברה המטפל בכל סדרי פעולותיה והרחבת חוגי חבריה ואוהדיה. ד"ר ב. קירשנר כבר הצליח להגדיל בהרבה את מספר החברים, ולפתוח בביסוס מצבה הכספי הן ע"י תרומות חברים והן ע"י תרומות מוסדות. הוא שוקד גם על הרחבת חוג פעולותיה של החברה לטובת הציבור, ולזכותו יש לזקוף גם את החידוש הנזכר להלן.

האסיפה הכללית יפתה את כוחו של הועד המנהל לצרף אליו עוד חבר שישימש גזבר כבוד. הועד המנהל צרף אליו את הד"ר א. נבנצל כגזבר-כבוד של החברה.

בישיבת המועצה נתעוררה גם שאלת שינויים בתקנון החברה, והוועד המנהל מינה לכך ועדה שחבריה הם ה"ה ש. ייבין, ד"ר א. נבנצל וד"ר ב. קירשנר והם מסיימים עתה עיבוד תקנון חדש, שיובא לאישור האסיפה הכללית הקרובה, לאחר שתיתן האפשרות גם לוועדי הסניפים לחוות את דעתם בעניין זה.

הרצאות ומסיבות.— במשך השנה התקיימו בירושלים שבע הרצאות על הנושא סוריה והלבנון. הרצו ה"ה: ד"ר מ. שטקליס (סוריה והלבנון בתקופת האבן), ד"ר ב. מייזלר (האמורי והכנעני בסוריה), ד"ר ע. בן-דור (ערי הפניקים בפריחתן), מר ש. ייבין (ארמים וחתים בסוריה), פרופ' מ. ד. קאסטו (תרבות הרוח הכנענית), מר מ. אבי-יונה (מזרח ומערב בסוריה), פרופ' ל. א. מאיר (האמנות המוסלמית בסוריה).

מלבד ההרצאות האלה הנהיג הוועד המנהל, ביזמתו של ד"ר ב. קירשנר, חידוש נאה: עצרות-עם לקראת ימי זכרון לאומיים. במשך הקיץ האחרון התקיימו בירושלים שתי עצרות כאלה: עצרת ל"ג בעומר, לקראת תשעה-באב. בראשונה ישב-ראש פרופ' ל. א. מאיר והרצו ה"ה: ש. ייבין (מרד בר-כוכבא), מ. גרקיס (מטבעות בר-כוכבא) י. ברסלבסקי (הילולא דר' שמעון בר-יוחאי). בשניה ישב-ראש מר ש. ייבין והרצו ה"ה: ג. אלון (ירושלים במצור), מ. גרקיס (מטבעות המרד), ב"צ דינבורג (החורבן באגדה). קהל המבקרים בשתי העצרות עלה על 200 איש.

במשך השנה הזאת התקיימו בירושלים ארבע פגישות של החוג הארכיאולוגי שבהן הרצו ה"ה: מר מ. אבי-יונה (יסודות מזרחיים באמנות ההיליניסטית) בדירתו של הפרופ' ל. א. מאיר ביום כ"ו טבת; מר ש. ייבין (עוללות אפיקראפיות חדשות מארץ-ישאל) בדירתו של הפרופ' מ. ד. קאסטו ב"ג אייר, ד"ר י. לוי (אלילי הר גריזים בתקופה הרומית) בביתו של ד"ר בן-דור בכ"ו סיון וד"ר ב. מייזלר (עקרון וגבולה הצפוני של נחלת יהודה) בדירתו של מר ז. ליפשיץ בכ"ג מנחם אב.

ב' אדר ש"ז מלאו שבעים שנה לאחד ממייסדי החברה ופעיליה, חבר המועצה מר ישעיהו פרס. ביום זה ערך הועד המנהל בביתו של מר ז. ליפשיץ מסיבה לכבודו של חתן היובל, שבה הרצו ה"ה: פרופ' ל. א. מאיר, ד"ר י. ריבלין וד"ר ב. מייזלר על עבודתו של מר פרס בחקר הארץ ובקרב הציבור הירושלמי. מר פרס השיב למברכיו, וסיפר מזכרונותיו על ירושלים וההווי שלה בדור האחרון.

ביום ב' אייר ש"ז ערך הועד המנהל אסיפת-אבל לזכר החוקר המנוח ר' א. מ. לונץ ז"ל. באסיפה זו העריכו ה"ה י. בן-צבי, ד"ר א. י. ברור וי. פרס את פעולתו המדעית של החוקר, ד"ר י. לונץ ספר מזכרונותיו על אביו ומתולדות חייו. ישב ראש מר ש. ייבין. קהל רב השתתף באסיפה זו ושמע בעניין רב את דברי המרצים.

במשך השנה פתח האדמיניסטרטור פעולה מטועפת לרכישת חברים חדשים לחברה.

בירושלים בלבד נספחו על החברה 28 חברים ומחוצה לה (פרט לסניפים) 68 חברים. כמו-כן השתדל האדמיניסטרטור להתזיר לחברה כמה חברים שעזובה במשך השנים האחרונות. גם פעולה זו הוכתרה בהצלחה ניכרת. הולכת ומבוצעת עתה פעולה להגדלת מספר המוסדות התורמים בקביעות לחברה. ההתחלות הראשונות מוכיחות כי יש לקוות לתוצאות יפות גם בשטח זה. קובץ ד'. — לאות הוקרה על פעולתו של המנוח ר' אשר זליג ויצמן ז"ל החליט הוועד המנהל להוציא קובץ של החברה שיוקדש לזכרו. קובץ זה יכיל מאמרי הערכה וביוגרפיה של המנוח ודו"ח מלא על הכינוס הראשון לידיעת הארץ, שבו יתפרסמו סיכומי ההרצאות וזכרון-דברים מלא ככל האפשר של אסיפת הדיונים שהתקיימה בשעת הכינוס. לשם כך משתפת פעולה עם הוועד המנהל ועדת אנשים שהתנדבו לתמוך במפעל זה, והם ה"ה: א. אוליזור, י. גרינבוים, ש. זיידנמן, מ. קליינבוים וח. קרונוולד. הוועדה פנתה לכל מוקירי שמו של המנוח לעזור למפעל זה בתרומותיהם וכבר אספה חלק של הסכום הנדרש לתכלית זו. לעורך הקובץ נתמנה מר ש. ייבין. יש לקוות כי הקובץ יימסר לדפוס עוד בחודש זה ויצא לאור בראשית שנת תש"ה.

כינוס שני. — לאור ההצלחה הרבה שנודעה לכינוס הראשון לידיעת הארץ החליט הוועד המנהל לקיים כינוס שני בתל-אביב בחול המועד סוכות תש"ה (ט"ז-י"ח תשרי תש"ה, 3-5 אוקטובר 1944). כינוס זה יעמוד בסימן: לחוף ימים. בו ירצו ה"ה: מ. אבי-יונה, ד"ר ע. בן-דור, י. ברסלבסקי, ש. ייבין, ד"ר ב. מייזלר, פרופ' מ. שובה, ד"ר י. שטרן, ד"ר מ. שטקליס. מלבד זאת ייערכו טיולים וספורים, ביקורים בתערוכות שתוכנה במיוחד לקראת הכינוס, שיחות ודיונים. הודעות מפורטות על-כך כבר נשלחו לחברים ומתענינים.

בסניפים

תל-אביב. — הסניף מונה כ-150 חבר. בראש הסניף עומד ועד המורכב מה"ה: ד"ר נ. סובסקי (י"ר), י. ברסלבסקי, מ. גובזמן, ח. טולקובסקי, ה. נויבורג ומ. קרדו. בשנת תש"ד הרצו בסניף ה"ה אבי-יונה, ש. ייבין, פרופ' ל. א. מאיר וד"ר מ. שטקליס על אותם הנושאים שהרצו בירושלים במחזור ההרצאות על סוריה והלבנון. "חוג חובבי עתיקות", המונה כ-60 חבר, הצטרף לחברה כגוש לפי הסכם מיוחד. י"ר החוג ד"ר י. משצ'נסקי ממשש ב"כ בוועד הסניף ובמועצת החברה. חיפה. — קיים חוג לארכיאולוגיה ע"י האגודה למען אמנות המונה לע"ע למעלה מ-20 חבר. גם הוא הצטרף לחברה כגוש לפי הסכם מיוחד. בחיפה הרצו השנה ה"ה ש. ייבין על הביצורים בא"י עד גלות בבל וד"ר ע. בן-דור על ערי הפניקים בפריחתן. תדרה. — החוג לידיעת הארץ המהווה את סניף החברה בחדרה מונה כבר כ-80 חבר, בראשו עומד ועד המורכב מעשרה חברים. במשך תש"ד הרצו בחדרה ה"ה ד"ר מ. שטקליס על האדם הקדמון בשרון, בלוויית סיור למערות הכרמל, מר מ. אבי-יונה על השרידים בסביבה מהתקופה ההליניסטית, בלוויית סיור בסביבה, ד"ר א. שליט על יוסיפוס פלביוס, ש. ייבין על תקופת האבות, פרופ' מ. שובה על קיסרי, בלוויית סיור במקום, ד"ר ח. ז. הירשברג על יהודי א"י עד מוחמד וד"ר ע. בן-דור על ערי הפניקים בפריחתן. הסניף מטפל בהקמת בית נכות מקומי. בנימינה. — סניף החברה מונה 35 חברים. בראשו עומד ועד המורכב מה"ה: א. זלצר (י"ר), ד"ר המבורגר, י. עצמוני (מזכיר), ה' ז'ק וה' הכהן. בשנת תש"ד הרצו ה"ה מ. אבי-יונה, ד"ר א. שליט, ד"ר ח. ז. הירשברג, ד"ר המבורגר ופרופ' מ. שובה.

רמת-גן. — מטפלים בעידוד פעולתו של סניף החברה במקום. נשלם בניין בית האזרח, שבו הוקדש אולם מיוחד לבית נכות מקומי, ועתה מטפלים בעזרת הגב' ת. טולקובסקי בהשגת מוצגים לסידור תצוגה ארכיאולוגית. ד"ר ע. בן-דור וד"ר ב. מייזלר ביקרו במקום מטעם החברה כדי לייצץ בעניין הריהוט והסידור של המוזיאון.

סבריה. — פעילי המקום משתדלים ביחד עם ועד החברה לייסד סניף לחברה בעיר. ד"ר מ. שטקליס ופרופ' מ. שובה ביקרו במקום מטעם החברה ובדקו כמה שרידים בסביבה הקרובה. פרופ' שובה גם הרצה בפני חוג מתעניינים על כתובות סבריה.

הוועד המנהל ומערכת ידיעות מברכים את חבר מועצת החברה

פרופ' יוסף קלוזנר

למלאות לו שבעים שנה ומאחלים לו שנות חיים ארוכות ועבודת המשך פוריה וענפה לטובת המדע העברי החדש בארץ.

החברים החדשים שהצטרפו לחברה בשנת תש"ד

בירושלים: זאב ארנהיים, מ. בלכמן, י. בן-זאב, נ. דיבון, ד"ר ח. ז. הירשברג, ז. וירגין, י. ורמן, ז. זלקינד, ר. טייטל, א. ילין, א. יערי, ד"ר א. כרמון, א. מרמורוש, ג. סוויט, ש. סליק, י. ספיבק, ע"ד ת. עדס, ד"ר ש. פינצ'י, גב' פרנקל, א. פליא, ז. קליינמאן, ד"ר ב. רבינוביץ, ל. י. רחמני, י. רוסקין-לוי, א. שטרנברג, ד"ר א. שליט.

בתל-אביב: מ. בנצינברג, גילה גיוזנדהייט, י. הר ציון, ט. הלה, מ. וילנסקי, י. יברכיהו, ד"ר א. להמן, א. לוינאפשטיין, ש. קיסין, ר. רוזנבלום, ד. שמטרלינג, גוסף עוד מספר חברים ניכר בסניף המונה עכשיו כ־140 חברים.

בחיפה: ד. גבריאלי, מ. לונץ, ב. לוריא, ה. מרקוס, ד"ר מ. גויסקי, ז. נתנזון, י. סלומון, א. שוגורונסקי, ו. שניאור.

בטבריה: ד"ר בוכמן, י. ה. זיסמן, י. ימיני, א. ד. לבהר, ד"ר א. לוינהרץ, מ. לנדוי, י. ריבנשד, ל. שטרנברג.

במקומות שונים: י. אנגל, ס. טסמן, מ. טשרנו, י. סמילנסקי, י. רובינשטיין, ז. שוגרו (בן-שמן), א. קורנפלד (קבוץ גת), י. קופלוביץ (דרום ים-המלח), ד"ר ח. קושנר (כרכור), א. שניצלר (משמר הים), י. זלצברג (גבעת השלשה), א. ליסי (מטילות), א. מ. גלויצקי (נהרים), א. בורשטיין (רמת-גן), א. איתן, א. שרונ, י. שפירא (תל-עדשים).

ישובים חקלאיים: באר-טוביה, גדרה, גבעת-ברנר, גניגר, כפר יהושע, כפר יחזקאל, מושב עובדים "הקוצר". עטרות, רמת הכובש, רמות השבים, רמת השרון, תל-יוסף.

בתי-ספר: בית הספר המשותף (כית-הגן—נטעים), כפר הנוער בן-שמן, בית התנוך המשותף לעמק הירדן (דגניה א'), גמנסיה "ביאליק" (חיפה), ביה"ס למלאכה ע"ש ל. טיץ (יגור), בית המדרש למורים העברי בבית הכרם (ירושלים), בית הספר בכפר יהושע, בית הספר המשותף (עין חרוד), סמינר למורים וגננות של התנועה הקבוצית (תל-אביב).

מוסדות: מרכז הסתדרות המורים (ירושלים).

ברל כצנלסון ז"ל

הוועד המנהל מתאבל עם כל הישוב על פטירתו של אחד האישים המרכזיים בישוב העברי ברל כצנלסון ז"ל שהיה חבר החברה, ושולח את תנחומיו לבני משפחת המנוח.

הכנסות החברה העברית והוצאותיה בשנת תש"ג

הוצאה	הכנסה	
מא"י לא"י	מא"י לא"י	הכנסות והוצאות כלליות:
17.836	149.738	דמי חבר בארץ והוצאות הגבייה
	70. —	תרומות מוסדות ואישים בארץ
	6.941	תרומות מוסדות ואישים בחו"ל
	1.665	מכירת קבצים
	2.160	מכירת חוברות ידיעות
27.130	8.140	סידור הרצאות
	65. —	סיוע מוסד ביאליק להוצאות ידיעות
125.461		הוצאות ידיעות
4.790		הוצאות כלליות שונות
105.944		הוצאות המזכירות והמשרד
		הספריה ליריעת א"י
	47.632	מכירת ספרים
5.830		למהדורה ב' של ספר בן-צבי
2.500		"מסעות א"י לר' משה באסולה"
		ע"ח הכנת כתב-יד
		ספר בית-שערים
112.085		הדפסה והכנת לוחות
	121.500	תרומות להוצאות ספר ב"ש
	100. —	פקדון באפ"ב משנת 1913
401.576	572.776	סה"כ
171.200		יתרה לשנת תש"ד
572.776	572.776	